

**R. P. Christophori De Ortega È Societate Iesu, Quondam
Scolasticæ Theologiæ publici Professoris, ac ejusdem
Facultatis Præfecti ... Theologia Controversiarum
Dogmaticarum, & Scholasticarum, de Divina ...**

**Ortega, Cristóbal de
Lugduni, M.DC.LXXX.**

2. Dei Prouidentia immediata erga res creatas omnes, & singulas Fidei, vt
minimum, proxima est, & à Patribus tradita.
-

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94285](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94285)

illo, nempe caelo: sublanarium scilicet, motus omnes, & proinde gubernationem, non Angelis, siue intelligentiis, sed caelo à Deo commissam esse docens: vt videre est 12. metaph. cap. 2. tex. 37. in quem errorem ex praua locorum scripturæ, quam legit intelligentia incidisse censent Patres à nobis citati q. 2. cert. 1. n. 1. Sed text. 52. fine & 8. Physic. inter med. & fin. docuit singulorum prouidentiam, & gubernationem immediatam naturæ incumbere; quare mediatam solum naturæ conditori Deo concessit: quem etiam errorem 6. Ethic. tradidisse his refert Nemefius lib. de facultatib. animæ c. 44. col. 2. Aristoteles à natura sola vult administrari singula: vt 6. Ethic. ad Nicomacum obscure significat, scilicet locis ex eo libro recitatis q. 2. cert. 1. nu. 2. Naturæ verò nomine, nihil aliud intelligit quam rei creatæ cuiusvis, ex quibus vniuersum constat, & omnium conuictum sumptuum naturas, & natuas inclinationes ad suas operationes commodum, & conseruationem, & sui, & presertim vniuersi cælestium corporum, & causarum vniuersaliorum, quas in creaturis recognoscit virtute, & influxu temperatas. Naturæ verò Auctorem, primumque motorem Deum, earens solum de mediis, vt suam naturam quævis, & particularis natura, & natura vniuersa, seu vniuersum totum conseruationem commodum, & finem assequeretur, prouidisse, quatenus naturæ eam natum inclinationem, & naturalem impetum ad ea omnia indidit, cum eam condidit.

6. Cum autem is solum Aristotelis in hoc suo errore non omnino vecors, & infans, satique ab ipso locis ex 6. Ethic. infirmatus sensus esse videatur: non nimium ab eo errore distare mihi visi sunt Durandus, & Adola concursum immediatum Dei cum causis secundis ad suos effectus negantes, vt vidimus in Physicis, contr. de actione, & passione, ubi Durandi sententiam aliunde confutauimus, quin ab hoc absurdo, (quod non mediocre sed magnum est) illam confutarem. Etenim, si semel productis causis creatis Deus cum eis ad suos effectus non concurrat, sed se solis illæ immediatè, & adæquatè, iuxta suam quæque virtutem, & natuum inclinationem impetumque eos edunt: nihil à prima mundi constitutione à Deo immediatè productum est, neque vterius prouisum in naturalibus effectibus (cuiuscumque generis) immediatè est: immò neque in liberis: quorum, scilicet, absque libertatis læsione seruandorum gratia in primis concursus Dei cum agentibus liberis negatus ab his est (vt expressior Adola declarat) indeque consequentiæ ergo, & cum causis creatis naturalibus negatur.

7. Erroris Platonici, & Aristotelici particula est Iulij Cæsaris error à nobis ex Luciano recitatus q. 4. cert. 1. n. 4. censentis Deum à vulgari hominum prouidentia vacare, Principumque, & Imperatorum vulgi prouidentiam immediatam committere: vt autem appareat, ad quam leuia offendicula, quantaque inconsequentia Plato, & Aristoteles in communem vtrique errorem incurserint, Deoque immediatam prouidentiam corruptibilem & sublanarium rerum denegarint, vtriusque fundamenta ipsorum principio de creatorum omnium immediatà à Deo productione, & creatione aduersantur. Etenim si ex immediato Dei quasi contactu per immediatam prouidentiam Dei de ipsorum conseruatione, & commodorum, ac finis cuique proprii assecutione corruptibilia incorruptibilitatem Dei immediatè ipsis prouidentis participarent; citius planè ex immediato Dei concursu, & efficientia ipsorum entitatem inime pertingentem Dei eorum conditoris participarent incorruptibilitatem: quare nisi negata Deo prima rerum per se ipsum immediatà conditione, immediatà earum prouidentia ipsi obinde negari consequenter nequit: sed neque ob indecentiam immediatæ prouidentiae earum in Deo ab Aristotele somniam: sapienter enim subtiliterque Ambrosius 1. Officior. cap. 13: *Si non est prouidentia Dei minimissima, quæque res facit: ergo nec regere. Specialia verò argumenta, quibus hic error, & alius peculiaris Aristotelis de rerum immediatà prouidentia, & gubernatione à natura sola confutantur, certam, sequenti affricimus.*

CERTAMEN II.

Dei Prouidentia immediata erga res creatas omnes, & singulas Fidei, vt minimum, proxima est, & à Patribus tradita.

1. **P**robatur prima præfixæ conclusionis pars ex ipsius proutestimonio datis quest. 4. certam. 1. modis enim omnibus, absque vilo discrimine, Dei de causis prouidentia asseritur, nulla mediationis, & immolationis respectu vnius, quam alterius creaturæ differentia assignata: quin testimonio illo ex sapientia, aequaliter est illi cura de omnibus nulli creaturæ mediatus, aut immediatus, quam alteri Deum prouidere manifestè docemur: quare communis Platonis, & Aristoteli error de immediatà Dei prouidentia respectu intelligentiarum, vel calorum, mediata vero respectu sublanarium, & corruptibilium aperte relictus. Superdem non æqua nobis cura de his est, quorum curam, & prouidentiam aliis delegamus, ac de his, quorum per nos metipsos curam, & prouidentiam agimus, & habemus. Indeque erroris huius frustrum, vel cinis al instat à Iulio Cæsare ex cogitatus error ablegatur. Inter cetera tam hi errores, quæ error Aristotelis de immediatà prouidentia à sola natura repugnant vtriusque Sap. 14. *Attingit à fine vsque ad finem fortiter, & sapienter omnia suauiter.* Dispositio autem hæc à Deo, & per Deum hic asserita immediatè est prouidentia, omnia pottingens à fine vsque ad finem (scu à maximo Angeli, que ad minimum vermiculum, vt ex Bernardo recitamus q. 4. num. 1. fine.

2. Huc etiam facit illud Psalmi 146. *qui producit montibus fœnum, & herbam seruituti hominum, qui dæ iumentis escam ipsorum, & pullis coruorum trauertentiam eum.* Hæc enim prouidentiam de alimento horum animalium in Deo docent: & immediatam, & per se ipsam à Deo, vt verbum produci demonstrat; cuius locum significatu sequenti versu verbum dæ possumus esse. Prouidentio enim, absolute dicta, de immediato agere solum proprie dicitur: non de mediato, nisi cum addito modulationem concursus, & actionis denotante. Nec alio dicant, quæ Christus Dominus Matth. 6. & 23. Lucæ de Dei erga viles passerentos, quorum nullas absque Dei voluntate cadere, ac subinde, nec viuere, & feruari dicitur: de liliis agri, quæ à Deo ipso vestiti ad id spectant dicitur: de capillis capitis nostri, quos à Deo numeratos, ne absque eius scientia, & cura deciderent ex capitibus nostris, ac pereant: Deum per se ipsum immediatè, ac non solum mediatè, & per aliquem ad id à se conditum, curam, ac scientia, & voluntate propria, nec solum alterius, cui commiserit, prouidentiam rerum, etiam minimarum omnium habere, aperte demonstrant: item illud Matth. 8. de dormientibus Christum orantibus, vt ingredi porcos permitterentur, iuxta Cyrilli Alex. doctam obseruationem à nobis notatam quest. 4. certam. 4. num. 1. versus finem. Quod si, animalibus fordidis, ac vilibus, herbis, foliis rosarum, & fœno, igitur, & sterquilino natis, se ipso prouident Deus, nec solum mandata alteri cura: citius de illis omnibus longe perfectioribus, se etiam ipso, immediate curabit: argumento, quo Christus Dominus citatis Matth. & Lucæ locis discipulis suadet, ac patet demonstrat.

3. Porro Platonis Platonis hoc ipsum, ac si Christi Domini ore recepisset, docuisse refertur ab Augustino, de ciuit. cap. 14. circa med. cuius verba recitamus quest. 4. certam. 4. num. 1. mod. Patres verò hæc proutestimoniam Dei per se ipsum, nec solum per delegatam proutestimoniam, aut virtutem, siue particularem, siue naturam vniuersam administrant.

administram, creatis providere consone docent, & testimoniis per antecessores questiones omnes recitatis contendunt: ut textibus ipsi, & contextibus facile deprehenditur: idcirco pluribus omissis, nonnulla tantum expressiora ex dotis q. 4. hic memorabo. Primum Apostoli Petri apud Clementem Romanum 10. Recognit. pag. 4. aientis: *generalis autem est, & specialis partium simul* (Dei cura, & de rebus dispositio) *hoc modo: est quasi* (seu qui) *ab initio omnia fecerit Deus, & usque ad finem per singulos quosque providentiam gerat.* Secundum Dionys. 9. de Coelesti Hierar. vers. fin. *unum enim est omnium principium, una providentia: Inferiuscule. Una quidem de omnibus altissima providentia: huc. Nos aperte, planèque docent: unam esse ad omnia pertinentem providentiam.* Non est autem una providentia omnium, & ad omnia Dei, de aliquibus per seipsum prouisoris, & delegati ab ipso mandatarij providentia de aliis: nec tota Dei, & altissima: si naturæ creatæ providentia est, ut pater de diuin. nominib. 6. 7. vers. fin. *Omnium est arifex* (Dei scientia) *& semper omnia componit: estque causa indissolubilis coherentia, & ordinis omnium: sineque priorem, cum consequentium principis semper conellit: & unam universi conspersionem concentumque pulcherrime efficit: quid clarius? Hoc forte ex cap. 8. post med. diuinæ enim iustitiæ (accommoda rebus providentia) omnia disponit, & determinat: omniaque, non consula inter se, nec permixta custodiens, iis, quæ sunt, omnibus, quæ cuique accommodatum est, tribuit pro eis, quæ unumquodque eorum quæ sunt, attingit, diseminate.*

2. Addendi hic sunt innumeri Patres citati a nobis quæst. 4. certam. 2. n. 9. huic veritati, & sententiæ Dionysij consentientes: item testimonia omnia Patrum, qui providentiæ Dei erga omnia demonstrationes naturales nobis dederunt, recitata a nobis ea quæst. certam. 3. fere toto: omnia enim, non solum Dei erga omnia absolute providentiam, sed etiam immediatam esse expresse docent, & ostendunt. Reolenda hic sunt Augustini Plo-
tino Platonico hac in re consentientis verba data q. 4. cert. 4. n. 1. Platonis, & Aristotelis, qui hanc veritatem arguerunt locis datis ibi num. 3. licet alias ab ea illos desillisse constet. Data insuper ex eodem Augustino ibi demum. 4. & 7. ex Nemesio, & Anastasio Synaita numero quinto.

CERTAMEN III.

*Divine providentiæ erga cuncta creatura
immediatio naturali rationis lu-
minis vicina monstratur.*

Pro immediata hac Dei erga res omnes providentiā per seipsum, ac non per alium, cui eam adhuc delegavit, erga aliquas exercita, totidem quot pro absoluta eius omnium earum, & singularum providentiā absolute posuimus q. 4. certam. 3. demonstrationes extant: ut sola aliqua applicatione ad rem hanc, & explicatione egeant. Prima ex communi omnium hominum sententia, & iudicio, pro sanctis quibusque in materia quævis obediendis, atque auerendis a se malis, & infauis precibus, & sacrificiis, & priuatis, & publicis ad Deum recurrentium, & pro obtentis bonis, & malis ad mandatis gratias eidem agendum: si enim eorum omnium eorum omnium providentiā immediata ad Deum per seipsum non spectaret, sed ad orandum alium, penes quem tota eorum immediata cura esset prouisorum, & ad quem (ni simulator deceptorque esset) oratus semper remitteret aliquando Deus, ne tam diu abertaremus, ipsumque oraremus, fatigaremque precibus importunis. Reolenda verba eo certam. 4. recitata numero 1. ex Nemesio, Tertulliano, & Cypriano numero 2. quorum singulis fere hæc diuine in res omnes, & singulas immediatio conuenit.

2. Demonstratio secunda ex partium vniuersi adeo inter se dissimilium substantia, magnitudine, figura, natura, qualitatibus, & temperamento, motu, inuicem contrariarum, & pugnantium, consonantia, & concordia, qua permanent, & perpetuo imperfectissimum vniuersi ordinem conseruat, ac persistunt immediationem providentiæ Dei in creatura, & singula omnia ostendunt. Hanc demonstrationem, & vniuersum, & speciatim in creaturis aliquot expendebam, certam. illo 4. à num. 3. ad 5. inclusiue, ex Aristotele, Athanasio, Eusebio, Boetio, Augustino, quorum verba etiam singula huius demonstrationis pro immediatione providentiæ Dei in omnia robur mirificè explicant, & edisserunt; stat autem in eo: quod partium, adeo diuersarum, & contrariarum, atque inter se pugnantium, ordo, ut per se tam diu, & persistat non minore prudentia, consilio, arte, potentiaque indigeat, quam ea, qua primo inter adeo diuersa, aduersa, & mutuo pugnantia constitutus est: immò, cum pugna, & strages diuturnitate pugnandi incalescant natura sua, & augeantur, maiore arte, & potestate opus esse videtur, ut in pace, & ordine constanter sint, quam, ut primò in eis constituerentur, ni Dei conditoris ars, & potentia ultra eius constitutionem esset infuit maior: si ergo ab immediata providentiā, & cura huius ordinis seruandi Deus, cuius conditor, abscedit, ea creaturis aliquot mandata (vni quippe nequit: quia non esset creatura sed Deus, ut argum inferius) elige ergo huic curæ, & providentiæ rerum conditarum mandanda: quas velis creaturas, & Angeli quidem quos elegit Plato videntur aptiores.

3. Sed cum plures sint, ac liberi, atque parti creaturarum alter, alter verò parti alteri tantum (& sic alij & alij) providentiæ huius immediatæ commodiore partitione prouideat: nullus ex eis commodo, & perfectio ordine vniuersi (cuius seruandi cura penes ipsum nec est, nec, nisi cura, & providentiā de omnibus, cuius incapax singulis quisque est, haberi potest) consulet; sed partium quisque suarum studio, & cura commoda vniuersi negliget: præterquam, quod ex sola arbitrij, & voluntatis diuersitate certa adeo constans, & statæ eorum circa ordinem, & dispositionem rerum, conuenientia, atque ordo ipse rerum constans, fixusque est, nulloquam foret; licet alter alteri vicissim suarum partium in hoc, vel illo ordine seruando: immò, & vniuersi conuenientiam ostenderet. Denique: cum hic ordo in rebus plerisque corruptibilibus sit, oporteatque in pereuntium, ac deficientium locum alia, & alia indiuidua, in quibus, & species, & vniuersi ordo, ac splendor conseruetur, denud, & continua in dies producta succedere: oportebit etiam deputatis Angelis immediatis rerum prouisoribus ea producendi independentem à Dei actiuitate, & concursu etiam communicari potestatem; quod cum prædicato creaturæ, essentia sua à Deo in essendo, & operando dependentis, omnino repugnat.

4. Sin verò cum Aristotele & Durando naturæ creatæ immediatam rerum omnium providentiā, vel partem, vel in totum, delegatam à Deo manis, ut corruptibilium, & sublunarium celo, vel rei cuiusvis naturali impetui, & naturæ inclinationi: cum ea rationis incapacia sint, & providentiæ (que non nisi ex ratione, consilio, & deliberata pro occurrentia euentuum, & circumstantiarum esse potest) incapacibus providentiā alleris delegaram. Rursus nuper factas impugnaciones omnes maiori impetu in te currentes durius excipies. Equis enim cuiusque proprii commodi naturam cuique effrenem inclinationem ad vniuersi commodum temperabit? Equis moderabitur potentioris contrariæ partis vires, ne absumant aduersam debiliorem, ordoque & perfectio vniuersi nusquam cesset, & constans ac perpetuus persistat? An irrationalia, & in anima sua comitia perpetua habent sententiam dicunt, ut plurium suffragij vniuersi ordo continuus perseueret? Quis demum actiuorem, potentiorumque partem orabit, & apud ipsam intercedet, ut actiuitatem suam moderetur, atque à nativo temperet impetu, ut debilior aduersa perseueret? Mitto delegationem agendi independentem à Deo irrationalibus, immò insensibilibus, & inanimis etiam cunctis necessariam, ut immediata rebus cunctis seu vniuersæ naturæ, providentiā delegetur, ut nuper ostendi: quod sane in

hia